



**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

13 An cognitio causae debeat praecedere dispensationem faciendam, ita ut
dispensatio facta absque praemissa causae cognitione nulla sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

de penitent. q. 93. art. 2. dub. 2. n. 5. Emanuel Saa verbo Confessor, pag. 231. Et verbo confessus, n. 1. Et verbo iurisdiclio, n. 1. Et verbo Prælati, n. 4. Baillius lib. 5. de matr. c. 29. n. 1. Et lib. 8. c. 19. num. 7. & alij innumeri, quos refert, & legitur Ioan Sanchez in select. disp. 44. n. 3. Ergo multo magis sufficit ad concedendam legis relaxationem, & ita tenet alios re- ferens Sanchez lib. 8. disp. 4. num. 26. Salas disp. 10. de legib. lib. 9. n. 87. Suarez lib. 6. cap. 13. num. 21.

4 Video tamen grauissimos Doctores asserere taciturnitatem præcisè, & dissimulationem, cum possit à superiore effectus impediti, non esse sufficiens signum concessæ dispensationis: de glossa, Cardinal. Ancharan, Imola, Bonifacius, Innocentius, Hostiensis, Anton. Panormitanus, Henriquez, Bellameta, Anania, Fel. Socinus Senior, Selua, Anton. Gabrîel, Menoch. Mayol. & Sayrus locis relatis à Sanchez lib. 8. de matr. disp. 4. n. 25. & à Suarez lib. 6. de legibus, cap. 13. n. 18. licet n. 22. maxime in hanc partem inclinet, inquit enim, solam taciturnitatem non sufficere ad præiudicandum dispensationem, nisi addatur aliqua alia circumstantia, videlicet quod defectus illius effectus vique, effectusque causa sufficiens non petendi expressam dispensationem, & inter dispensatum, & dispensatum esset familiaritas. Mouentur, quia ad dispensationem concedendam requiritur non tam permissiua voluntas, quam concessiua, siquidem est concessio aliquis priuilegiij: at ex taciturnitate, & dissimulatione solùm inferitur permissiua, non tamen concessio. Quod videtur clare probari ex text. cap. super eo, de cognatione spirituali. ibi, id in Ecclesia tua dissimulare poteris, ita quòd ne contemderis, nec tuum videris prestare assensum. Idem colligitur ex cap. cum desideres, in respons. ad primam quaestionem, de sententia excommunicat. ubi Episcopus admittens ad diuina excommunicatum, non censetur illum absolueret. Ergo ex taciturnitate, & dissimulatione non inferitur dispensatio.

5 Respondetur præcisam taciturnitatem, & dissimulationem non esse sufficiens signum concessæ dispensationis, nisi aliunde etiam constet Prælatum facili posse effectum impedire: hæc autem facultas, dum non probatur, nullo modo debet præsumi, quia potius stat præsumptio pro permissiua facti, quam pro illius concessione, eo quòd sapius Prælati permissiua se habet, quam concessiua: cum enim sepe ex subita resistentia, subditi audaciores fiant, ob hoc dampnum Prælati dissimulat, esto non dispelat. Adde, etsi in hac dissimulatione aliquam culpam committeret pusillanimitatis, & negligentiæ; forte grauiorem faceret, si absque causæ examinatione dispensationem concederet, & aniam non mediocrem pluri- bus daret transgrediendi legem coram superiore, vt sic superior dispensare cum illis censetur: quando autem duæ præsumptiones concurrunt, illa præferenda est, in qua minor culpa intercedit, ex l. si adulterium cum incestu, §. 1. 2. Et 3. ff. ad legem Iulianam, de adulter. & in hoc sensu dixit extus in cap. cum iam dudum, de abundantia multa per patientiam esse tolerata, quæ si deserantur ad iudicium, non subsistunt. Quia non præsumi debet adfuisse superioris consentiam, sed permissiua, eo quòd non possit ob inconuenientiam facili expedire, vel id non aduertit. At si subito constet facili à superiore impediti posse, & obligationem impediendi aduertit: tunc certe nescio qua ratione, talis dissimulatio, non sit absoluta concessio: sicut est, cum præserte proprio parochi illius subditum absoluit. Et per hæc soluitur fundamentum communis sententie canonistarum. Færor namque præcisam dissimulationem, & taciturnitatem non arguet concessiua, maxime, quando in tali concessione non leuia inconuenientia, vt in supradict. cap. super eo, contingebant. Verùm si constet nullum esse inconueniens in concedenda dispensatione, quia causa adest sufficiens, si Prælati videt subditum contra legem procedere, & non impedit, cum facili possit, & aduertit: tunc certe dissimulatio erit concessio, ne delictum in superiore, & subdito præsumatur. Ad textum in cap. cum desideres, etsi Sanchez lib. 8. disputat. 4. numer. 24. dicat non præsumi ibi absolutionem, quia absolutio à censura non potest esse tacita, sed expressa. At longè probabilis est nullam esse pro absoluti- one excommunicationis, aut aletius censuræ formam præscri- ptam ab Ecclesia, vt relatis alijs docet Nauar. de penitent. di- stinct. 6. cap. 1. in princip. num. 59. Et in comment. de Iubileo, tit. 30. n. 8. Couart. cap. alma, §. 11. n. 6. Et 7. Suarez de censur. disp. 7. sect. 9. num. 1. Salas disp. 20. sect. 9. n. 89. Quapropter non ex defectu formæ, & signi sufficiens ad exprime- dam absolutionem, non præsumitur ibi adfuisse, sed quia noluit Episcopus tam date, procedebat enim ex consideratione, & aduertentia, quia putabat ob iuramentum præstitum, quòd excommunicatus fecerat de obediendo Ecclesiæ mandatis, esse iam absolutum. Adde, etsi pro valore absolutionis ab excom- municatione non requiratur illa forma: at pro licito eius vt requiritur, qui absque illa causa omitti non debebat, idcirco non præsumitur Pontifex Episcopum illum inten- disse absolueret per illam communicationem sic excommuni- catum.

6 Aduerto ratihibitionem, & præsumptionem voluntatis superioris, quæ sufficiens est ad deobligationem legis, non de- bere esse voluntatis futuræ, sed præsentis, & antecedentis actum legi contrarium, quia voluntas futura non est absolute volun- tas, sed erit. Ergo non potest actu te eximere ab obligatio- ne legis, quia non potes eximi ab illius obligatione, nisi actu velis superior te eximere: sicut nec potes obligari legi, ex eo quòd superior voluitur esse te obligare, sed ex eo, quòd actu vult.

Neque obstat ex ratihibitione voluntatis futuræ honestari actum aliàs prohibitum, vt contingit secundum probabilem sententiam in religioso, cui distributio, & acceptatio pecunie est prohibita sine licentia superioris, qui si rationabiliter præsumat superiorem non fore inuitum, si ipse accipiat, & distribu- at, sed de facto si peteret, concessurum, non peccat. Ergo etiam in dispensatione legis est idem dicendum. Non, inquam, obstat, quia tunc religiosus non facit contra legem sibi per votum impostam, sed potius legi satisfacit, & illam exequi- tur. Lex enim non prohibebat acceptationem, & distribu- tionem pecunie absolute, sed exclusa licentia, taliter quòd forma- liter, vel virtualiter distributionem pecunie posita licentia concedebat. Vnde licentia non soluit legem, sed legem adim- plet: sicut dispensatio, quæ est legis vulneratio, quia in lege ipsa non includitur. Ex qua differentia nascitur, quoties à lege præscribitur licentia pro actu faciendo, posse extendi ad licentiam futuram; quia cum talis licentia non aduertitur legi, debet extendi, quoad fieri possit, ita vt non solùm comprehen- dat præteritam, sed futuram: at dispensatio, cum legem vulneret, restringi debet, vt solùm pro dispensatione præteriti sumat. Quapropter nullo modo fieri potest actus à lege absolu- tè prohibitus, sed spe futuræ dispensationis, seu sub dispensa- tione, quæ concederetur, si petita esset, & ita tenet Suarez lib. 6. cap. 13. num. 20. Salas disp. 10. sect. 2. numer. 8. Sanchez innumeros referens lib. 8. disp. 4. num. 11. inuncto v. 15. aduersus Menoch. de præsumpt. lib. 2. de præsumpt. 20. n. 23. Et 16. Anton. Gabr. tom. 3. commun. lib. 1. tit. de præsumpt. concl. 8. num. 15.

7 Quomodo in foro externo probandum sit adfuisse causam dis- pensationis.

PUNCTVM XIII.

An cognitio causæ debeat præcedere dispensatio- nem faciendam, ita vt dispensatio facta absque præmissa causæ cognitione nulla sit.

- 1 Explicatur questio. De quo legislatore sit sermo.
- 2 De legislatore in propriis legibus dispensante, valida est dis- pensatio, absque causæ cognitione.
- 3 De inferiori dispensante in legibus superioris plures affir- mant validam esse dispensationem absque causæ cog- nitione, si verè causa existit.
- 4 Probabilis est oppositum.
- 5 Qua cognitio causæ ad licitam saltem dispensationem requi- ratur? Probabile est debere esse iudicium.
- 6 Probabilis sufficere, quocumque modo sit.
- 7 Quomodo in foro externo probandum sit adfuisse causam dis- pensationis.
- 8 Motus proprius testibus probari non potest: bene tamen scientia.
- 9 Clausula, Ex certa scientia, in rescriptis posita, operatur so- lum quoad causas ibi expressas.

1 L Oqui possumus de legislatore in propriis legibus dispen- sante, & de illo dispensante in legibus superioris. Item loqui possumus de foro externo, & iudiciali, & de foro conscientie.

2 Si de legislatore dispensante in propriis legibus sermo sit, credo dispensationem validam esse absque causæ cogitio- ne, dummodo ipse illam velit concedere. Nunquam tamen sic esse concessam debet præsumi, nisi id manifestis signis demonstretur. Ratio prioris partis est, quia tota obligatio legis pendet à legislatore voluntate: si ergo ipse absque causæ cog- nitione eximere te velit ab obligatione, exemptus manebis: & in multis relatis docet Sanchez lib. 8. disp. 17. num. 24. Cou. 4. decretal. 2. p. cap. 6. Et 9. n. 8. Et leg. Azor tom. 1. lib. 5. cap. 15. quasi. 19. Salas disp. 20. sect. 9. in prim. Basil. de Leon lib. 3. cap. 25. num. 18. Suarez lib. 6. cap. 19. n. 6. & alij innumeri apud ip- sos. Ratio verò pro secunda parte est manifesta, quia dispen- satio absque causæ cognitione sit temere. Ergo non debet sic de legislatore præsumi. Quapropter in Trident. sess. 24. c. 18. de reformat. dicitur, quòd si vrgens, maiorque ratio quando- que postulatuerit, cum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita, summæque maturitate, atque gratis, à quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum: aliterque facta dispensatio subreptitia censetur. Expende verbum, subrepti- tia censetur, quasi semper debeat censeri subreptitia. & præter voluntatem concedentis, dum contrarium non constat.

3 Verùm si de legislatore dispensante in legibus superioris loquamur, plures Doctores affirmant dispensationem dariam absque

DE
ASTRO
PALA
TOM,
II
EV

abique causæ cognitione validam esse: utroque foro, quousque reuocatur; reuocari tamen possit: vel ab ipso concedente, vel à superiore ipsius: sic tenent alios plures referentes Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 17. n. 11. Salas disp. 20. sect. 9. num. 79. Suarez lib. 6. de legib. cap. 19. n. 2. Basil. lib. 8. cap. 15. num. 18. Præcipuum fundamentum est, quia licet ius ipsum exposculet cognitionem causæ præmittit dispensationi: non tamen constat illam exposculet pro forma, & valore ipsius, sed vt licet concedatur. Quod non leuiter colligitur: siquidem æquè illa forma pro dispensatione faciendâ à Prælati inferioribus, & à superioribus Principibus constituitur, vt expendunt iura allegata pro contraria sententia constare potest: at supremi Principes opinantur possunt in legibus à se latis absque causæ cognitione validè dispensare. Ergo etiam possunt inferiores. Et probari satis potest ex cap. nihil de electione, vbi de electo, absque causæ cognitione dicitur deiciendum esse, si indignus sit. Ergo si dignus sit, deici non debet. Quod autem sic concessa dispensatio reuocari possit cum à concedente, tum à superiore illius, est communis Doctorum opinio, vt testatur Salas illa disp. 20. sect. 9. n. 79. quia est contra ius positium, & naturale concessa. Ergo poterit infirmari, & quasi in pristinum statum reduci, si causa redactibilis est. Quod dixi, quia sunt aliqua impedimenta quibus semel sublati non est in potestate legislatoris ea facere, vt retinuerunt.

4 Nihilominus probabilis censo utroque foro nullam esse dispensationem factam absque causæ cognitione, etiam si in re causa substat: sic docent post alios antiquiores Nauarr. cap. fin. num. 4. de simon. Azor tom. 1. lib. 5. cap. 15. quest. 9. Et 10. Couarr. de matrim. 2. part. cap. 6. §. 9. num. 11. Suiuica quest. 6. de voto, n. 104. Gutierrez. lib. 1. canon. quest. cap. 19. n. 4. Menoch. consil. 15. n. 15. vbi testatur esse omnium, Barbosa 2. part. de potest. Episcop. alleg. 33. num. 4. Et 5. et alij apud ipsos. Probant; quia non videtur facultas dispensandi inferioribus commissa, nisi statuta iuris ordine: at ordo iuris exposculet dispensationem præcedere causæ cognitionem, cap. necesse, cap. dispensationis, 1. quest. 7. & ex Trident. sess. 14. cap. 7. de reformat. Et sess. 15. cap. 18. de reformat. Secundò & præcipue moueor, quia dispensatio facta sine cognitione causæ, est facta sine causa; quia in tantum causa mouere potest dispensantem, in quantum cognita est: si igitur nulla illius cognitio præcedit, dispensatio non erit data propter illam, & consequenter erit data sine causa. Ex qua ratione sentit Suarez, loquens de voto, lib. 6. c. 17. n. 7. dispensationem voti factam absque cognitione causæ nullam esse, etiam si in re causa substat, quod de omnibus legibus superioribus dicere debet.

Neque obstat fundamentum contrarium. Fateor cognitionem causæ exposculetur à Concilio, vt licita sit dispensatio in legislatore dispensante in propria lege: at in inferioribus exposculetur pro forma; quia inferiores absque causæ cognitione non possunt dispensare, & consequenter non possunt dispensare, quin causam cognoscant, aliàs dispensatio non nititur illi causæ, si cognita non sit.

5 Sed inquires, an hæc cognitio causæ ad licitè concedendam dispensationem requirita debeat esse iudicialis, vel sufficiat, quocumque modo nota sit dispensanti. Menoch. alios referens, & late probans illo consil. n. 15. Et 16. iudicalem cognitionem requirit, quia requirit citationem eorum, quorum interest, & terminum datum ad allegandum: aliàs, inquit, non præcedit causæ cognitio.

6 At mihi probabilis est, quocumque modo dispensanti constat de causæ cognitione requisita ad dispensationem, validè dispensare posse. Et in primis, quando causa notoria est, & manifesta, docent ferè omnes Doctores, cum glossa cap. manifesti, 2. quest. 1. cap. si quis sine examinatione, disp. 21. Et cap. fin. verbo qui concubinas, disp. 51. Panormitan. cap. præterea, n. 11. de testibus cogendis, Sanchez alios referens lib. 8. de matrim. disp. 4. num. 22. quia id quod est notorium, examinatione non indiget: habetur enim ac si iure esset probatum. Quando autem causa notoria non est, est tamen nota dispensanti, credo licitè dispensantem concedere dispensationem; quia cum à iure solum causæ cognitio pro dispensatione requiratur, & hæc cognitio iudicialis, & extrajudicialis esse possit, immerito ad iudicalem cognitionem restringeretur. Adde cognitionem causæ requiriti, vt videret temeritas dispensantis, quam omnino vitat, dum sibi de iustificatione causæ constat, & ita docent, relato Syllu. verbo dispensatio, in fine, & Bar. in l. Barbarius, ff. de officio pratoris, n. 8. Suarez lib. 6. c. 13. num. 16. Salas disp. 20. sect. 9. n. 79. vers. imò quidam, Basil. lib. 8. c. 15. n. 16.

7 Aduerto in foro externo nunquam admitti dispensationem, nisi probetur testibus causam adiuuissè legitimam pro illius concessione. Hæc tamen probatio post datam dispensationem superuenire potest, qua facta admittenda erit in illo foro dispensatio. sic Suarez lib. 6. cap. 13. num. 16. Basil. lib. 8. cap. 15. num. 15. Et 17. Nunquam tamen existimo requiri necessario, vt ex ipsorum iustitiam dispensationis probetur adiuuissè causam, aut illius cognitionem: sufficit, si testibus, aut alia via constat; quia & hoc iustitiam amitti potest, & nullibi est statutum hoc loco genere probationis probari pos-

se, sic Suarez lib. 6. cap. 13. in fine, & plurius exornat Sanchez lib. 8. disp. 4. n. 5.

8 Neque obstat aliquid motu proprio Principis esse factum, non posse testibus probari, sed solum assertionem Principis dicentis in concessione rescripti motu proprio duci, vt expressè deciditur cap. si motu proprio, de præbendis in 6. Quominus dicamus certam scientiam, & cognitionem causæ ex assertionem tantum Principis probandam esse. Non, inquam, obstat: nam motus proprius imbibit absolutam negationem, nunquam esse sic concessum exposculetur à Principe: quæ negatio aliunde quam ex dicto Principe probari nullatenus potest. Quis enim scire potest, si ante hanc, vel alterum annum quis supplicauerit Principi pro concessione faciendâ? At certa scientia, cum quid positium includat, probari potest aliunde, quam ex dicto ipsius Principe: sic docet glossa in suprad. si motu proprio, verbo expressè, Menoch. alios referens lib. 2. præsumpt. 20. num. 7. Malc. de probat. concl. 845. n. 23. Thom. Sanchez lib. 8. disp. 4. n. 5. Basil. de Leon lib. 8. c. 15. n. 17.

9 Addit insuper Sanchez num. 6. Menoch. num. 3. & Felin. cap. cum inter, num. 5. vers. intellige de exceptione, & Basil. n. 17. clausulam appositam, Ex certa scientia, in rescripto dispensationis solum operari quoad expressas causas, non tamen operari quoad extrinsecas, quæ in rescripto expressa non sunt; quæ enim ibi non exprimitur, quomodo potest intelligi à Principe esse cognita: ipse enim nequit omnia vitia dispensati nota habere, quod maxime verum habet in supremo Principe, iuxta cap. 1. de constitutionibus, in 6. qui nec tenetur, nec potest facta subditorum nosse; secus vero dicendum forte esset de Episcopo, aut Prælati particularibus, quibus obligatio inest subditorum vitam examinare, & eorum facta crebro prospicere, qui si dicant se ex certa scientia dispensare, videatur dispensare ex notitia, & scientia omnium impedimentorum, quæ subdito poterant obstatre dispensationi, sic Suarez lib. 8. cap. 13. n. 24. cum Abbate ex cap. innotuit, de elect. num. 9. per textum, & glossam ibi.

PUNCTUM XIV.

An credi debeat Prælato dispensanti præmissis dispensationi causæ cognitionem, præcipue, si id affirmet.

- 1 In foro conscientia optimè ei potest credi.
- 2 In foro externo si in propria lege dispenset. At si causam ex facto alieno pendentem alleget ad dispensandum, tamvis præsumptionem faciat, datur probatio in contrarium.
- 3 In dispensatione legis superioribus credendum est asserti causam habuisse dispensandi, donec contrarium probetur.
- 4 Debet tamen declarare saltem in genere, se habuisse causam, aliàs probabilis est non esse credendum causam adesse.

Reuertit dicendum est, si pro foro conscientia loquamur, dum tibi contrarium non constet, credere potest Prælatum dispensantem causam legitimam dispensandi habuisse, & cognouisse; quia delictum nunquam debet præsumi, nisi probetur, l. si merito si pro socio, at esset delictum, si Princeps dispensaret absque legitima causa, cuiusque cognitione: non igitur est præsumendum. Adde, vt fidem possit alicui in foro conscientia adhibere, sufficit probabilis aliqua ratio, quod te non decipit. Videtur autem satis probabilis, vt credas te non decipere Prælatum, quod nullum, vel leue ex tali dispensatione commodum illi accretat, imò potius graue damnum, si absque causa dispenset, siquidem peccat. Ergo nixus hæc ratione, cotidatè procedis, si credas habuisse, & examinasse causam dispensandi, & ita tener expressè Sotus in 4. disp. 21. quest. 2. art. 2. col. antepenult. Et lib. 7. de iustit. quest. 4. art. 3. ad 2. in fine. Suarez de cens. disp. 41. sect. 3. Et lib. 6. de leg. c. 13. n. 16. Th. Sanch. lib. 8. disp. 17. n. 15. Et 16.

2 Si autem pro foro externo loquamur, distinguendum est de dispensatione in propria lege, & in lege superioris, siue positua sit, siue naturalis, vel diuina. In dispensatione ergo propria legis admittentem credendum esse Prælatum dispensanti habuisse causam, si ipse asserat, quia cum ipse absque causa concedere dispensationem possit, non est cur de examinatione causæ pro valore dispensationis moueatur dubium. Quod si causam aliquam alleget, quæ ex facto alieno pendet, vt ferè semper solet fieri in dispensationibus; est eius dictum præsumptionem faciat, non tamen adeo efficacem vt in contrarium non possit admitti probatio, vt pluribus allegatis docet Malc. de probat. concl. 1213. à n. 35. Et seqq. Menoch. volum. 1. consil. 100. n. 25. quia id non est Principem arguere mendacij, sed inculpabilis ignorantie, & deceptionis; non enim omnia specialia potest Princeps cognoscere, cap. 1. de consil. in 6.

3 In dispensatione autem legis superioris, quamque dis-